

Social- och hälsovårdsutskottet

Statsrådets framtidsredogörelse, del 1 Bred förståelse av förändringarna i arbetslivet

Till framtidsutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets framtidsredogörelse, del 1 Bred förståelse av förändringarna i arbetslivet (SRR 6/2017 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för utlåtande till framtidsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Kaisa Oksanen, statsrådets kansli
- direktör Liisa Hakala, social- och hälsovårdsministeriet
- direktör Kari Ilmonen, social- och hälsovårdsministeriet
- professor Olli Kangas, Folkpensionsanstalten
- forskarprofessor Pasi Moisio, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- direktör Mikko Kautto, Pensionsskyddscentralen
- direktör Paula Laine, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- forskare Julia Jousilahti, Demos Helsingfors
- verkställande direktör Juha Leppänen, Demos Helsingfors
- professor i social- och hälsopolitik Juho Saari.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Temat för regeringens framtidsredogörelse är förändringarna i arbetslivet och arbetets framtid i Finland. Redogörelsen söker svar på de stora frågorna kring arbetets framtid. Den tar fram information om dels vad förändringarna i arbetslivet innebär, dels hur Finland framgångsrikt kan anpassa sig till förändringen och ta vara på de nya möjligheter som den för med sig. I den första, nu aktuella delen analyserar regeringen hur arbetet kommer att förändras. Nästa år föreläggs riksdagen den andra delen, som kommer att lägga fram en vision om lösningar och politiska åtgärder som behövs för att Finland och det finländska arbetet ska må bra och ge goda resultat i framtiden. Enligt social- och hälsovårdsutskottet är det viktigt att de förändringar och potentiella trender i den tekniska utvecklingen som redogörelsen lyfter fram analyseras ingående och vägs in i kommande reformer av det sociala trygghetssystemet.

Utlåtande ShUU 12/2017 rd

Förändringarna i arbetslivet är den största utmaningen i Finland, sägs det i redogörelsen. De hänger samman med megatrender som digitaliseringen, den förändrade befolkningsstrukturen, urbaniseringen och klimatförändringen. Automatisering, robotik, artificiell intelligens, men också delnings- och plattformsekonomi förändrar arbetskraften, arbetets innehåll och förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, sägs det vidare. Det är dock ingen snabb övergång från ett sätt till ett annat sätt att arbeta, utan vi upplever en långdragen förändring, enligt regeringen. De tre senaste decennierna har lönearbetet inte förändrats särskilt mycket. Fortfarande har ungefär 80 procent av manliga löntagare och 70 procent av kvinnliga löntagare fasta heltidsanställningar. Å andra sidan har företagarna och personer som sysselsätter sig själva samtidigt blivit fler och arbetslösheten stigit avsevärt.

I avsnittet om de förändrade försörjningsmöjligheterna beskrivs ett antal tänkbara utvecklingstrender som hänger samman med polariseringen på arbetsmarknaden och försörjningsmöjligheterna. I framtiden spänns skyddsnäten inte längre ut för att täcka in de svaga punkterna i det relativt linjära försörjningssystemet, utan för att innefatta alla möjliga varierande och föränderliga situationer, sägs det i redogörelsen. Systemet förutsätts antingen tillåta stor flexibilitet (t.ex. kontobaserat socialförsäkringssystem) eller stor täckning (t.ex. basinkomst) eller båda.

Redan länge har det sociala trygghetssystemet setts över gradvis i takt med att samhället förändrats och framtiden för vår socialpolitik har debatterats i en rad forsknings- och politikprojekt, påpekar utskottet. För närvarande pågår försöket med basinkomst, och inom kort startar ett försök med aktiverande social trygghet och ett projekt för en modell med aktiverande inkomst för unga. Alla tre projekten söker också svar på frågor kring förändringarna i arbetslivet. Dessutom kommer regeringen att starta en utredning som tar sikte på en genomgripande reform av socialförsäkringen. Målen är att förbättra sysselsättningen och den ekonomiska aktiviteten, minska ojämlikheten mellan människor och göra grundtrygghetsförmånerna till ett mer sammanhållet system. Reformen utarbetas med hänsyn till bland annat resultaten av de tre projekten och utifrån de möjligheter som det nationella inkomstregistret erbjuder.

Vid översynen av utkomstskyddet är det viktigt att ta hänsyn till nya sätt att organisera arbete (t.ex. plattformsekonomi och delningsekonomi) och att ange arbetsgivarens ansvar enligt en modell som garanterar att systemet har kvar en stabil finansiell bas. Vidare är det viktigt att socialförsäkringssystemet motiverar människor att arbeta och att alla har tillgång till utbildning och livslångt lärande på lika villkor när arbetslivet förändras.

Det förändrade arbetslivet kan enligt vissa uppskattningar öka den ekonomiska ojämlikheten, vilket i sin tur har konsekvenser för befolkningens hälsa och välfärd och för samhällsfreden. Följaktligen måste samhället investera i mänskligt kapital under människans olika livsskeden ända från tidig barndom, då den sociala marginaliseringen i många fall får sin början. När regeringen utarbetar den andra delen av redogörelsen är det enligt utskottet angeläget att söka lösningar och politikåtgärder som medverkar till att förebygga en tilltagande ojämlikhetsutveckling. Vidare finns det anledning att titta närmare på hur förmögenheten är koncentrerad och vilken roll egendom spelar exempelvis för att människors kapacitet att klara sig på egen hand och för den sociala tryggheten. I fortsättningen gäller det att inte bara analysera transfereringar utan också att ta reda

Utlåtande ShUU 12/2017 rd

på vilken roll samhällstjänster spelar för hushållens försörjning och för möjligheterna att minska marginaliseringen och anpassa sig till förändringarna i arbetslivet.

För att förhindra att människor blir utslagna i arbetslivet måste utbildningen under den yrkesverkssamma tiden snabbt kunna uppdateras för att möta förändringarna och leva upp till det faktum att allt fler måste byta yrke så länge de är i arbetslivet. Samtidigt måste arbetslösa få bättre möjligheter att utveckla sin kompetens.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottet anför

att framtidsutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors 10.11.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuula Haatainen sd
vice ordförande Hannakaisa Heikkinen cent
medlem Outi Alanko-Kahiluoto gröna
medlem Arja Juvonen saf
medlem Niilo Keränen cent
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Pekka Puska cent
medlem Sari Raassina saml
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Vesa-Matti Saarakkala blå
medlem Kristiina Salonen sd
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Martti Talja cent.

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.